

Пізній модернізм: між постмодерном і метамодерном

Література

- «Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн» (2005) Тамари Гундорової
- «Сучасна українська проза: постмодерний період» (2008) Роксани Харчук.
- «Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність» (2003) Олі Гнатюк, «Картографуючи посткомуністичні культури» (2007) Віталія Чернецького
- «The Intellectual as Hero in 1990s Ukrainian Fiction» (2012) Марка Андрейчика

1. Надзвичайно цікавий, бурхливий і різновекторний період – кінець 80-х і до наших днів.

Соціологічна рамка:

Чорнобильська катастрофа. Перестройка

- Розвал Варшавського блоку, падіння Берлінського муру.
- Розпад СРСР. Демократизація в Східній Європі.
- Падіння залізної завіси, кінець монополії на інформацію.

Проникнення величезних потоків різної інформації в Україну, раніше забороненої:

- Замовчувана класика (Червоний ренесанс, література української міграції)
- Західні філософські течії, які раніше були заборонені.
- Початок великих перекладацьких програм

2. Поступовий обвал офіційний культури (літератури), нежиттєздатної та шаблонної, і зародження актуальної української культури – в музиці, арт-практиках, літературі.

- Трансавангард (неокреспресіонізм) у живописі, бу-ба-бізм у літературі як аналог постмодернізму.
- Стрімкий вибух української рок-музики – Мертвий півень, Плач Єремії. Інтелектуалізація.
- Про постмодернізм говорять скрізь – від університетських кафедр до літературних рецензій.
- Ідентифікація постмодернізму провокує мимоволі та ідентифікацію його антиподу чи антиподів.
- Український постмодернізм специфічний. Соц-арт (як аналог поп-арту) тут не відбувся. Він мало стібється з соцреалізму, а більше з ентокультури неонародництва.

Постмодернізм в українській літературі

[Т. Гундорова](#) відзначає, що корені українського постмодернізму сягають таких його попередників: аванґард 1920-х років ([М. Семенко](#), [М. Йогансен](#), [В. Домонтович](#)), українська [химерна проза](#) ([О. Ільченко](#), [В. Дрозд](#), [В. Шевчук](#)), [діаспорна література](#) ([Е. Андіївська](#), [Ю. Косач](#), [Нью-Йоркська група](#), [Ю. Тарнавський](#))^[18].

- **Західний постмодернізм зазвичай асоціюється з пізнім капіталізмом, у той час як в Україні він був викликаний посттоталітарним та постколоніальним станом суспільства**^[19].
- Плюралізм українського постмодернізму повстав як реакція на тривале насаджування однієї офіційної версії правди в СРСР. Прикметними рисами українського постмодернізму були також його політичність та емоційність

Український постмодернізм мав декілька відгалужень:

- ґротескний ([Володимир Діброва](#), [Лесь Подерв'янський](#), [Богдан Жолдак](#)),
- карнавальний ([Бу-Ба-Бу](#)),
- апокаліптичний ([Юрій Іздрик](#), [Тарас Прохасько](#), [Євген Пашковський](#)),
- попкультурний ([Сергій Жадан](#)),
- феміністичний ([Оксана Забужко](#)), популярний ([Юрій Винничук](#))^{[21][22]}.
- Для постмодернізму характерна зміна поважного ставлення до класичної і до масової літератури. В текстах письменників цього напрямку наявне іронізування над класиками та гра з символами національної пам'яті^[23].
- Важливим наслідком постмодернізму став розвиток в Україні масової літератури, яка успадкувала деякі його художні прийоми (списки, колажність, різноманітні стилі в одному тексті)^{[24][25]}.
- Найбільш поширеними прийомами в українському постмодернізмі стали іронія та стилізація^[26].
- Закінченням періоду українського постмодернізму вважають кінець 1990-х років

Тамара Гундорова: піднесення і популярність постмодернізму в Україні спровокували також дискусії про модернізм, які давно стихли.

- Маркування письменниками-постмодерністами себе і своїх методів неминуче призвело до їх оцінок модерної поетики, модерністського минулого літератури, а також літературної класики й канону.
- На перших порах, коли слово «постмодернізм» ще не було популярним у вжитку українських письменників та інтелектуалів, багато хто помилково себе називав неовангардистами.

В Україні, в літературному процесі, і справді співіснувало безліч творчих практик із різними світоглядними установками

- Неовангардні практики (Нова дегенерація)
- Ранній карнавальний постмодернізм (Бу-Ба-Бу)
- Пізній модернізм (Ігор Римарук, Василь Герасим'юк, Наталка Білоцерківець)
- Продовження соціреалізму (старі письменники)
- Химерна та іронічна проза (яка хиталася між модернізмом і постмодернізмом, Валерій Шевчук, Богдан Жолдак, ранній Юрій Винничук)
- Концептуалізм (Лесь Подерв'янський)
- Грунтівці (консервативна модернізація) Житомирська школа (Євген Пашковський, Вячеслав Медвідь).
- Також існували безліч еkleктичних варіантів, коли автор тяжів до кількох полюсів чи хитався між ними.

Кінець 80-х і 90-ті – це був дуже цікавий та еkleктичний період, в якому могли співіснувати безліч світоглядних орієнтацій.

Після розвалу СРСР в Україну масово проникали інформаційні потоки, які раніше були заборонені.

- З одного боку, вся історія ХХ сторіччя, яка була спотворена і викривлена більшовиками, тепер увірвалася в навчальні програми,
- університети й школи. Репресії, Голодомор, Розстріляне відродження, Празька школа і література міграції – це все було раніше недоступне.
- З іншого боку, відбувається безпрецедентний вплив літератури зарубіжної, а також науково-методологічних і філософських знань, до яких раніше не було в доступі.

Тотальний дефіцит знань та інформації змушував її активно шукати.

- У 1992 році почався соціально-економічний колапс, книговидавництво обвалилося на 95%.
- У 1992 році я прийшов у центральну бібліотеку Ніжина, що взяти почитати ще царське видання Шопенгавера «Світ як воля і як уява».
- Бібліотекарка здивовано сказала, що ще два роки тому могла видати таку книжку лише після спецдозволу місцевого відділення КДБ.

У таких умовах опинилися ті покоління письменників, які ми сьогодні називаємо **«постчорнобильською генерацією»** - це і вісімдесятники, і дев'ятдесятники, і постмодерністи і пізні українські модерністи.

- Поезія В.Герасим'юка, І.Римарука, П.Мідянки позначена внутрішньою збалансованістю, філософською виваженістю, іронічним відстороненням, вишуканим метафоричним наповненням, тематичною відкритістю, прагненням досягнути суті мистецтва за умови відмови від непотрібного, штучно виплеканого системою методологічного пафосу, котрий затирив можливості осягнення глибокого медитативного поетичного сеансу.
- Ці та деякі з інших ознак допомогли письменникам покоління не тільки формально позбутися ідеологічного тягаря, але й виплекати нові ціннісні орієнтири сучасної української лірики.

Подібна ситуація нагадувала літературний процес початку ХХ століття, коли робилися перші спроби деконструювати усталені мистецькі форми.

- Іронія як один із способів художнього відсторонення у ліриці 1980-х рр. відіграла самобутню роль, адже допомогла не тільки прикрити з використанням вишуканої метафори художню суть мистецтва, але й вдатися до оновлення літератури через видозміни функціональних можливостей самої творчості.
- Широко застосовуючи симбіоз естетики поганства та християнства, поети-вісімдесятники створили цілісний мономіф, в якому кордони між різними сферами світоуявлень були затертими, а метафора стала способом осягнення доісторичного культурного простору, тим самим охоплюючи міфопоетичний передтекст.
- Попри видимі ознаки лірики покоління 1980-х рр., помітні деякі змістові перетворення, що стали властивими для нинішньої творчості окремих його представників.

Виникнення українського постмодерну пов'язують із постчорнобильською і посттоталітарною епохою.

Для літератури цього часу характерна іронія по відношенню до класики, карнавальне блазнювання на її, так званих, руїнах. Промовисті і назви нових літературних гуртів – «Пропала грамота», «Нова дегенерація», «Бу Ба Бу».

- Серед модних українських авторів постмодерністської прози О. Забужко, Ю. Іздрик, Ю. Андрухович. В їх творчості елітне межує з масовим, розмиті грані між літературою і філософією.
- Це чудові стилісти, цікаві оповідачі, які, за словами одного з критиків, є забавкою для інтелектуалів, в той час як більшість молоді скоро буде читати комікси, або і зовсім розучиться читати.

Постмодерністське, концептуальне мистецтво (В. Цаголов, О. Гнилицький, А. Савадов, О. Тістол)

Український постмодерний роман (зокрема, «Рекреації», «Московіада», «Перверзія» Юрія Андруховича) заперечує оповідні стратегії реалістичного дискурсу:

- причинно-наслідкові зв'язки сюжету, психологічну зумовленість поведінки персонажів, деякими аспектами перегукуючись з американськими постмодерністами «чорного гумору», в канонах якого, наприклад, написано оповідання Юрія Винничука «Ги-ги-ги».

- Оповідач-абсурдист найдошкульніше висміює свого героя, діючи на читача епатажно, викликаючи огиду і відразу до ганебних вчинків персонажа. Постмодернізм вибудовує особливу концепцію світу.
- Якщо модерністи прагнули виявити найменші відмінності та принципову несумісність усіх сторін зображуваної дійсності, то постмодерністи захищають позицію відстороненого і відчуженого спостерігача.

Постмодерністи утверджують принцип загальної рівнозначності всіх явищ і аспектів життя, часто агресивно засуджують насильницьку дегуманізацію, асиміляцію людини зовнішнім світом, що були яскраво виражені в просторі радянської імперії (збірка поезій «Тінь великого класика та інші вірші» (1991 р.), п'єси Олександра Ірванця «Маленька п'єса про зраду для одної актриси», «RECORDING» (1991 р.), ро-ман Юрія Іздрика «Воцтек» (1996 р.).

- У цьому аспекті український постмодернізм має свою специфіку як явище постколоніальної культури.
- Це засвідчує проза Юрія Андруховича: за грою, «ви-тівками» у його творах прозирає віра в духовність народу, якої немає у західних постмодерністів.
- Те, що в текстах Євгена Пашковського, В'ячеслава Медвідя, Юрія Андруховича карнавалізм та інші елементи постмодернізму спрямовано проти негативних явищ в українській культурі й політиці, Богдан Рубчак розцінює як вияв глибокого патріотизму.

Поколіннєвий принцип

Вісімдесятники почали публікуватися за умов уже послабленої цензури в другій половині 1980-х років. Вони не були соціально ангажованими і мали тенденцію до іронічного та меланхолійного ставлення до життя.

Вісімдесятники були провокаційним поколінням з перевагою індивідуалізму над колективізмом у поглядах. Вісімдесятники народжені між 1949 та 1965

Поети	В. Неборак , І. Римарук , Д. Кремінь , В. Герасим'юк , О. Забужко , Л. Таран , Н. Білоцерківець , Ю. Андрухович , О. Ірванець , К. Москалець , Г. Петросаняк , І. Малкович , П. Мідянка , В. Цибулько , І. Лучук , Н. Гончар
Прозаїки	Г. Пагутяк , Є. Пашковський , В. Діброва , О. Ульяненко , Л. Кононович
Драматурги	Б. Жолдак , О. Ірванець , В. Сердюк ^[34]
Угруповання	Бу-Ба-Бу , Лугосад , Пропала грамота
Антології	<ul style="list-style-type: none"> • Вісімдесятники: Антологія нової української поезії (Упор. І. Римарук, 1990) • Мала українська енциклопедія актуальної літератури (Упор. Ю. Андрухович, 1998)

- Володимир Єшкілев у Малій українській енциклопедії актуальної літератури (1998) визначив у літературному процесі тестаментально-рустикальний, неомодерний та постмодерний дискурси[63].
- Р. Харчук запропонувала класифікувати авторів на «західників» (Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, В. Єшкілев) та «грунтівців» (В. Медвідь, Є. Пашковський, О. Ульяненко) залежно від їхньої ідейної спрямованості[42].
- Подібне розділення «нативістів» та «модернізаторів» зробила і польська дослідниця Оля Гнатюк[64].

- Т. Гундорова говорить про три культурно-естетичні напрямки у сучасній українській літературі: неомодернізм (Є. Пашковський, В. Медвідь та К. Москалець), постмодернізм (Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, В. Цибулько, Ю. Позаяк) та неопопулізм (наприклад, «Орда» Романа Іваничука, «На брата брат» Юрія Мушкетика, «Загублена душа» Анатолія Дімарова, «Злий дух. Із житієм» Володимира Дрозда[7]).

Серед значних поетичних книг кінця вісімдесятих — початку дев'яностих років: «Ікар на метеликових крилах» (1990) [Василя Голобородька](#), «Прогулянка одинцем» (1990) [Миколи Воробйова](#) та «Диригент останньої свічки» (1990) [Оксани Забужко](#)^[85]. Герасим'юк, Римарук. Андрусяк. Ранній Жадан.

Сергій Жадан став найвпливовішим поетом в сучасній українській літературі. Покоління поетів після нього деякі критики навіть називають «піджаданниками»

Поезія 1990-х років перебувала під впливом американських поетів-[бітників](#), зокрема [Юрій Андрухович](#) у передмові до перекладеної ним антології поезії бітників говорить про паралель між звільненням від впливу британської літературної традиції в США в 1950-ті роки і звільненням від російського впливу в українській поезії 1990-х років

В 1990-2000-ні роки з'явилися [слеми](#) — змагання поетів у читанні віршів.

До наймолодших поетів, що дебютували в 2000-2010-ті роки, належать: [Дмитро Лазуткін](#), [Олег Коцарев](#), [Павло Коробчук](#), [Богдан-Олег Горобчук](#), [Богдана Матіяш](#), [Ірина Шувалова](#), [Андрій Любка](#), [Степан Дупляк](#), [Олена Герасим'юк](#), [Люба Якимчук](#), [Наталія Калиновська](#), [Лесь Белей](#), [Григорій Семенчук](#), [Мирослав Лаюк](#), [Лесик Панасюк](#).

Сама поезія, із врахуванням соціокультурного контексту 2000-х років, зазнає суттєвих трансформацій, змінюючи традиційний від пізнього романтизму та раннього модернізму орієнтир із ліричного «Я» в сторону конструювання масової аудиторії¹

Кінець 80-90-х циклічно нагадує 20-ті. Літературні рухи і групи.

3. Літературні групи

Бу-Ба-Бу

Андрухович, Ірванець, Неборак. Повернення до Котляревського.

Бахтін. Карнавал.

Пропала Грамота.

Повернення до культури міннензінгерів та сміхової низинної культури середньовіччя

Юрко Позаяк

* * *

Приходьте до мене завтра!
Я розкажу вам правду!

Приходьте до мене автра!
Я розкажу вам равду!

Пи одьте о мее авра!
Я оза жу ам аву!

Пи о те о мее ава!
Я оа жу а ау!

И о е о ее аа!
Я оа у а ау!

+

Коли добродій хоче срати,
Він танцювать не годен вальс.
О моя люба, погуляти
Волів би хвильку я без вас!

Та скоро я вернусь, натхненний,
Нової сповнений снаги,
Й ми знов у вальцері шаленім
підем ногою до ноги!

Й кружлятиме нас до нестями
Вогненна танцю благодать,
Аж поки знов (даруйте, дами!)
Добродій не захоче срать.

+

В таксі ми їхали, варкалось,
Таксист був п"яний в дрободан,
Шофер розплився, та, здавалосьь,
Все поривався на таран.

Розібраний на сто обрубків,
Я Ваше тіло обліпив,
І раптом Капітан із рубки
У мозок рявкнув: "На прорив!"

...У ніздрях пахло ніжним м"ясом,
Рука моя пішла кудись,
І щось слизькало вихилясом,
І пальці в тепле заплелись.

І вже коли поліз бюстгальтер
Й нахабно виперся сосок,
Дістали Ви свій чорний "Вальтер"
І тричі стрельнули в висок.

ДУМА ПРО СЛОНИКА
Слоника замучили
Клятї москалі,
Похилився слоник
Хоботом к землі:

“Прощавай же, Україно,
Ти ж мій рідний краю!
Безневинно молоденький
Слоник помирає!
Гей! Гей!”

Хоку

Під грушею цією
 Мене робив мій батько -
 Тепер тут песик счить.

ЯКЩО

1.

Якщо ти летиш в літаку
 І падає твій літак
 ВрОбитись в годину таку
 Не соромно аж ніяк

2.

Якщо тебе ненароком
 Гепнуло шлакоблоком
 Вважай, що тобі повезло
 Останнє в житті запаadlo

3.

Якщо ти лежиш у гробу,
 Спокійно лежи на горбу
 Життя непогана хріновина
 Тобі ще заграють Бетховена

4.

Якщо тебе розстріляли
 Дарма! Хай кати лютують
 Пройде десь років із тридцять -
 тебе реабілітують!

5.

Якщо птаха тримати в неволі,
 Якщо пташу підрізати крила
 І якщо відрубать йому лапи,
 А до того ще й вищипать пір'я,
 І напхать йому в задницю яблук,
 І усе це в духовці спекти, –
 То це буде засмажена качка,
 Це окраса святкового столу.

ЛуГоСад

Нова дегенерація

Нова генерація – Нова дегенерація

НОВА ДЕГЕНЕРАЦІЯ

ми не маски ми стигми тих масок що вже відійшли
 ми не стіни ми стогін імен що об стіни розлучені
 ідемо до людей у вінках недоспілих олив
 у простертих долонях несемо гріхи як округини

ми останні пророки в країні вчорашніх богів
 ми останні предтечі великого царства диявола
 ми зчиняємо галас і це називається гімн
 ми сякаємось в руку і це називається правила

а дівки на мітлі це наложниці втрачених вір
 це михайло булгаков надламаним сміхом заходиться
 в божевільній труні долілиць повертається вій

матюкається сич ремигає зашумлена хортиця

табунами блукають отари і несть їм числа
по найвищих деревах як дзвони гойдаються пастирі
по незвіданих нетрищах душі виходять на злам
і спалахує небо червоною міченою пастою

розенкранце зі сцени старий канделябр забирай
гільденстерне жени за куліси розгнуждану свиту
покоління майстрів відчиняє ворота у рай
а старий азозелло веде під вінець маргариту

+
і люди і очі і води і зорі і там
де звук розпашів на зеленому вовчому морі
немає нікого хто вивів би голосно сам
діези й бемолі зараза діези й бемолі

і зливи неначе прищі на брунатному тлі
марудні й понурі як джинси на тілі декарта
і вже голоси мої з неба судомні як кварта
зринають в долоні розмірено як дриглі

зимуємо разом і пофіг – каштани цвітуть
кобіги і ноги дими і пропалені скельця
розбризкана навпіл із пляшки сумна каламуть
до серця доходить зараза доходить до серця

жує сентименти випльовує міражі
кохання й масарство макартні або маріконе
на бархатній бойні нічого не важать ножі
лиш люди і очі і води і зорі і коні

невже повбивав би неville постелив би зерня
в розмірену й теплу розлиту по вінця гидоту
лиш тіні зараза минають холодні на дотик
і знову ображено дивляться в очі коня

Червона Фіра

Жадан

ПЕРЕВАГИ ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ

1
В один із днів повернеться весна.
З південних регіонів батьківщини
потягнуться птахи, і голосна
свистулька вітчизняної пташини
озвучить ферми і фабричні стіни,
і грубий крій солдацького сукна,
і ще багато всякого гівна.

2
Але печаль лягає на поля.
Нужда голімі розправляє крила,
докіль поет тривожно промовля:
я є народ, якого правди сила;
цю жінку я люблю, вона просила.

3
Сумна країна у години скрут.
Блукає міщанин поміж споруд,
з усталеним природнім артистизмом
говорить і його словесний труд
повніе нездоровим еротизмом
і побутовим антисемітизмом.

4
Сколовши босі ноги об стерню,
старенький Перебендя коло тину
ячить собі, що, скурвившись на пню,
лукаві діти в цю лиху годину
забули встид, просрали Україну,
забили на духовність і борню,
і взагалі творять якусь фігню.

5
Бідує місто. Кинувши фрезу,
робітники на заводському ґанку
лаштують косяки, бузять бузу,
розводять спирт, заводять варшав'янку
і, втерши соплі та скупують сльозу,
майовку перетворюють на п'янку.

6
Село мине спокуту цю тяжку.
Село – це корінь нації, це води,
що рушать берег. Молодь на лужку,
довірівшись сільському ватажку,
заводить, навернувшись до природи,
народні сороміцькі хороводи.

7
Тому життя ніколи не втрача
своїх прозорих гомінких проекцій.
Стрімкий юнак, легке дитя ерекцій,
хапа за руку втомлене дівча,
і вже вони – аж дня не вистача –
займаються конспектуванням лекцій,
зневаживши вимоги контрацепцій.

8
І лиш зоря над містом пролягла,
юнак змахне краплини із чола
і молодечо усмішкою блисне.
Бо попри те, дала чи не дала,
у щастя людського два рівних є крила:
троянди й виноград – красиве і корисне.

1998

Станси для німецько-фашистських загарбників

а.
Лілі Марлен, ти не росла у совку,
ти взагалі не знаєш, що це таке – совок,
але батальйони тягнули цю пісню ламку,
ховаючи в ранцях на застібці і на замку
між порнографічних листівок трепетний мамин рядок.

б.

Війна почалася у червні, а вже восени,
з пантами прогоцавши літню кампанію, в ніч
відходили “наші”, як ніжно себе вони
самі й називали, і, мабуть, немає вини
в такій безпідставній любові до малознайомих облич.

в.

Така вже була умова, що їх вела уперед,
така пролетарська сансара, такий православний чин,
щоб кожен в своїй ойкумені сягнувши зірок і планет,
знайшовши предмет любові, любив собі цей предмет,
окрім, звичайно, дебілів і одиноких мужчин.

г.

Але ви врешті з’явилися – діти германських лісів,
непосидючі шибайголови рейнських трудящих долин,
і всі міщани раділи появі цих голосів,
за винятком агітатора, котрий вже мирно висів,
і був один, хто не тішився, був взагалі один.

г.

Наївна й смішна веремія, як в жодному з інших міст.
Ось ветхий петлюрівець чистить свій слуховий апарат,
ось збуджені комсомолки до співу виказують хист,
і з братськими хлібом-сіллю ставши на повен зріст,
з бантами на вишиванці виходить коляборант.

д.

Ви дбали про місто, листівками всіявши брук,
і хай мародеру дрижав його згорблений карк;
відкрили “Просвіту”, зчиняючи гамір і грюк,
збрали до зоопарку вцілілих радянських тварюк,
хоч на фіг кому потрібен він був – цей ваш зоопарк.

е.

Ті піонери-юннати, які вам писали вірша,
та вчителька мови, котра пускала вас на постій, -
вони ще сплатять офіру за всіх, хто від них вируша,
ось вона, діти, слов’янська психоделічна душа –
знаєш, який буде вжинок, але таки спробуй, посій.

є.

Скажіть запальному хлопчині, який промерзав до тла
в зимовій редакції, вірячи, що це іще не кінець,
коли ви йшли з цього міста, з його води і тепла,
скажіть, чи крапля сумління хоч раз по тім затекла
до ваших холодних німецько-фашистських сердець?

ж.

І навіть можна не знати природи якихось речей,
але, якщо вже відверто, без соплів і без образ –
попри усю непруху, попри тугу, ачей,
невже ви самі не бачили, невже не мали очей,
що райх ваш – фата моргана, і фюрер ваш – підарас...

з.

Адже біль цього міста вже не звести до ладу,
не стишити цю відразу до всіх, хто його здавав,
тому і я краще здохну, чи просто так упаду
на площу його свободи – виснажену і руду,

аніж відійду від коріння його наркотичних трав.

и.

Лише нерухоме небо, небо собі згори
лінзами Богородиці зазира до осель...
Гріються шоколадки у руках дівчорі,
пахне драпом в учительській, дощ заливає двори,
гелікоптер пролітає, мов мандрівний журавель.

2000

Друзі Еліота

Пси святого Юра

Лірика В.Герасим'юка, одного з найяскравіших вісімдесятників, демонструє оригінальну поетичну модель, в якій зіткнені язичницький та християнський типи світовідчуття, репрезентовані в розширеній авторській концептуальній схемі, де ліс, жінка, дорога, хата, ритуальний танець аркан допомагають наблизитися до рівня своєрідної консистенції хаосу, в якому кожен з елементів внутрішньо підпорядкований законам поетичної природи автора.

- У такі проєкції комплекс видінь та голосів, образів та уявлень художньо направлені на осягнення вічності, допомагаючи досягти глибокого медитаційного рівня ментальної безперервності буття нації.
-
- З метою досягнення внутрішньої логіки розв'язання часів як основи історіософської моделі автора широко застосовані концепти коня, втікачів, вовка, повітря, тіні, погляду тощо, які пов'язані з долею карпатського роду, тим періодом історії, котрий позначений функціонуванням окремих загонів УПА, у числі вояків якого була значна частина українців із західного регіону країни, а також рідня автора.
- Ці багатозначні та поліфункціональні можливості лірики вісімдесятників продемонстровані у таких поезіях, як: „Я прокинувся в серпні з холодних космацьких отав”, „І ти на Г'реготі потанцював”, В цьому році різьбленому, в цьому квітневому році”, „Прадід”, „Оглядаючись”, „Дидактичний етюд (I)”, „Кроки на смерековім помості”, „Я змалку боявся поганого ока” та ін.
- Вірш „Заклинання” з нової збірки В.Герасим'юка „Папороть” демонструє глибокий рівень внутрішнього спокою ліричного героя, котрий у постійній боротьбі з часом та його примхами долає самого себе.
- Політеїстичне уявлення та симбіоз різних типів світовідчуття розчинилося перед вічними моральними категоріями, одна з яких – Любов – об'єднала різновекторні площини поетичного буття, досягнувши магічного оновлення дійсності, своєрідного причастя напередодні ритуальної зустрічі із прокаженими та своєю смертю:
- Отже, історіософська лірика В.Герасим'юка наближена до глибокого сприйняття космізації свого роду як сакральної сфери буття і самого персонажа.
- Чим більше ліричний герой усвідомлює фатальність свого існування, тим він ближче до психічного епіцентру родинного космосу, де відчуття духовної спокути за галасливе внутрішнє мовчання сприяє очищенню та його внутрішньому примиренню.

ХУДОЖНИК

Чому не намалюєш
дарабу останню? –
прошуміла під хатою
Черемошем вісімдесятого.
Чому не намалюєш

останні праліси? –
ти знав їх.
Ти знаєш:

ніколи полотно не буде
вищим від снігу дитинства
і голоснішим від нього опівночі,
коли спали покотом на підлозі
люди далекі,
бо ліс повалили
і обвішали всю піч, хату всю
мокрими онучами,
і говорять – бояться не наговоритися,
і ждуть не діждуться кулеші,
бо ти вибіг по воду
і не можеш до хати зайти,
застиг коло порога у снігах –
наче пропускаєш мертвих...

А там таке потішне вигадують –
від реготу стеля падає, гражда валиться!

СТАРИЙ ЗАВІТ
Володимиру Забаштанському

Мій тато у тифозному бараці
читав Старий Завіт.
А поруч труп
лежав. Іще вчорашній.
Наче зруб,
зіяв барак. Не винесли і вранці,

і тато книгу між собою й ним
поклав. Заплющив очі і розплющив.
Бо вимовить не міг. А зір подужчав.
Здіймався барак, мов полонинський дим.

Ще мертво спали і живі. Тому
почув мій тато кроки.

Руку потай
поклав на книгу.
І побачив постать
в бараці — наближалась у диму,

нагадуючи здалеку Чугайстра:
звисала вовна з нього, борода,
як вовна, сива, лісова хода,
а поглядом барак, мов дебря, — наскрізь.

Перехрестився тато —

той не зник.

І вдруге, втретє, але той не здимів:
вистукував копитами своїми,
немовби він зайшов у пастівник.

В літа пастуші тато мій не раз
його стрічав у світанковій мряці,

та вперше у тифозному бараці
цей добрий дух, як смертний страх, потряс.

Ніхто й не ворухнувся.
Мов не сплять,
а вимерли усі, як дід, що поряд.
Про що ці люди думають, говорять,
виходячи з бараків, як з багать?..

Не вимовити слова. Мертвий крик
підкрався збоку, душить по-злодійськи...
Все вище дим, все вище полонинський!
І плаче полонинський чоловік

в тифозному бараці. Кличе він...
Вона жива. Вона жива ще, мати.
В якій би книзі смерть свою сховати?
Хто хвойний дим підніме із колін?

А-а-а, добрий дух? Ти вовною трясеш,
копитами вистукуєш в бараці.
Ти ще закрутиш у своєму танці,
але на цвинтар ти не віднесеш,

бо яма там на всіх одна. Вона
чекає нас.
Вона щороку глибша.
Скликає полонських духів тиша
з бараків наших. Теж — на всіх одна.

Вони приходять, коли мертво ми
спимо.
І КНИГА захищає ложе.
І добрі, й злі.
Ніхто з них не допоможе,
коли вже нам несила буття людьми.

Вони приходять у вечірній млі,
вони приходять у ранковій мряці.
Мій тато у тифозному бараці
побачив їхні ратиці в золі.

...Мій присмерковий полонинський дим.
Кого він в піднебессі не вколише!
Мій тато вчасно розминувся з ним
в ранковій тиші. Стало ще тихіше.

Поетичне письмо І.Римарука сповнене змішування різнополюсних одиниць буття, що призводить до рівня осягнення рівноваги й заспокоєння.

- Зовнішня збалансованість персонажа стає свідченням того, що амплітуда психічних коливань спалахують усередині ліричного героя („Біле над чорним... Життя непросте... Чорне з білим зійшлося!..” („Глядач. Монолог після прем'єри”), котрий, незважаючи на свою харизму, свідомо розтрачує енергію.
- Така риса ліричного героя допомагає сприйняти його бажання фіксувати ознаки світу заради ствердження незмінних людських чеснот, що помічено, зокрема, у поезії „Чорна чаша наповнена вщерт”.
- Тут І.Римарук змішує різні ознаки явищ, і це вказує на метафоризоване опредметнення життя, в якому доля персонажа, заходячись за крок від краю життя, на відстані останньої краплі у чаші, нагадує шлях назустріч ворогові як один із способів примирення:

Нічні голоси (Василеві Герасим'юку)

Ці нічні голоси -
ці закинуті в моторош митарі -
комірчину твою не забудуть,
проси не проси:
ти накликав їх сам,
їх шукав у вселенським гармидері -
і на вбогу свічу
прилетіли нічні голоси.

Потаємні вони -
а тобі закортіло катренами
розікласти по аркушах їх -
о свята простота!
Але вбивць голоси
прикидались тоді убійними,
а пророчі слова
заповзали вар'ятам в уста.

Ти благаєш тепер:
"Удостой мене іншої напасті,
а не хору нічного
провидців, катів, гультяїв...
Їхні гімни й прокльони
хіба увібгати в анапести? -
кожен - щось угаїв.

Кожен - сповідь і лжу,
на зап'ястях вузлує, мов ретязі,
не втекти
ні в подільські поля,
ні в карпатські ліси...
О нічні голоси,
ви й під землю також доберетеся!
Загніти мені слух! -
наближаються вже голоси.

Це покликачі -
знову мене загадати на розпити?
Чи вославили знов мудреці
празникову зорю?
Де чії голоси?
Чом усі переплутались, Господи?! -
з усіма говорю -
наче відаю, що я творю"

Модернізм і метамодернізм – цифрова доба

Нова чуттєвість. Повернення до людини

Софія Андрухович

Таня Малярчук

Артем Чапай

Олександр Михед

Галина Крук

Ірина Шувалова

Ірина Цілик

2014 – війна і новий нерв